

**ANALIZA PRZEPISÓW DOTYCZĄCYCH FORM OCHRONY PRZYRODY
W ZAKRESIE ZAKAZÓW OBOWIĄZUJĄCYCH
W STOSUNKU DO DANEJ FORMY OCHRONY
Z OMÓWIENIEM NAJCZĘŚCIEJ ŁAMANYCH ZAKAZÓW**

PROJEKT LIFE15GIE/PL/000758
MASZ PRAWO DO SKUTECZNEJ OCHRONY PRZYRODY

dr Monika Maria Prasowska
Regionalna Dyrekcja Ochrony Środowiska w Lublinie

Lublin, 22-23 października 2019 roku

FORMY OCHRONY PRZYRODY

w rozumieniu ustawy o ochronie przyrody:

- 1) parki narodowe;
- 2) rezerваты przyrody;
- 3) parki krajobrazowe;
- 4) obszary chronionego krajobrazu;
- 5) obszary Natura 2000;
- 6) pomniki przyrody;
- 7) stanowiska dokumentacyjne;
- 8) użytki ekologiczne;
- 9) zespoły przyrodniczo-krajobrazowe;
- 10) ochrona gatunkowa roślin, zwierząt i grzybów.

1. PARKI NARODOWE

- o obszary wyróżniające się szczególnymi wartościami przyrodniczymi, naukowymi, społecznymi, kulturowymi i edukacyjnymi, o powierzchni nie mniejszej niż 1000 ha, w których ochronie podlega cała przyroda oraz walory krajobrazowe
- o na obszarze parku narodowego zadania regionalnego dyrektora ochrony środowiska realizuje dyrektor parku
- o zakazy obowiązujące na terenie parku narodowego są takie same jak dla rezerwatu przyrody, natomiast zezwolenia na odstępstwa od zakazów wydaje Minister Środowiska po zasięgnięciu opinii dyrektora parku

2. REZERWATY PRZYRODY

- o obszary zachowane w stanie naturalnym lub mało zmienionym, ekosystemy, ostoje i siedliska przyrodnicze, a także siedliska roślin, zwierząt lub grzybów oraz twory i składniki przyrody nieożywionej, wyróżniające się szczególnymi wartościami przyrodniczymi, naukowymi, kulturowymi lub walorami krajobrazowymi.

2. REZERWATY PRZYRODY – ZAKAZY USTAWOWE

W rezerwatach przyrody (oraz w parkach narodowych) zabrania się:

- 1/ budowy lub przebudowy obiektów budowlanych i urządzeń technicznych, z wyjątkiem obiektów i urządzeń służących celom rezerwatu przyrody;
- 2/ chwytania lub zabijania dziko występujących zwierząt, zbierania lub niszczenia jaj, postaci młodocianych i form rozwojowych zwierząt, umyślnego płoszenia zwierząt kręgowych, zbierania poroży, niszczenia nor, gniazd, legowisk i innych schronień zwierząt oraz ich miejsc rozrodu;
- 3/ polowania, z wyjątkiem obszarów wyznaczonych w planie ochrony lub zadaniach ochronnych ustanowionych dla rezerwatu przyrody;
- 4/ pozyskiwania, niszczenia lub umyślnego uszkodzania roślin oraz grzybów;
- 5/ użytkowania, niszczenia, umyślnego uszkodzania, zanieczyszczania i dokonywania zmian obiektów przyrodniczych, obszarów oraz zasobów, tworów i składników przyrody;

2. REZERWATY PRZYRODY – ZAKAZY USTAWOWE C.D.

- 6/ zmiany stosunków wodnych, regulacji rzek i potoków, jeżeli zmiany te nie służą ochronie przyrody;
- 7/ pozyskiwania skał, w tym torfu, oraz skamieniałości, w tym kopalnych szczątków roślin i zwierząt, minerałów i bursztynu;
- 8/ niszczenia gleby lub zmiany przeznaczenia i użytkowania gruntów;
- 9/ palenia ognisk i wyrobów tytoniowych oraz używania źródeł światła o otwartym płomieniu, z wyjątkiem miejsc wyznaczonych przez regionalnego dyrektora ochrony środowiska (w parku narodowym przez dyrektora parku narodowego);
- 10/ prowadzenia działalności wytwórczej, handlowej i rolniczej, z wyjątkiem miejsc wyznaczonych w planie ochrony;
- 11/ stosowania chemicznych i biologicznych środków ochrony roślin i nawozów;

2. REZERWATY PRZYRODY – ZAKAZY USTAWOWE C.D.

- 12/ zbioru dziko występujących roślin i grzybów oraz ich części, z wyjątkiem miejsc wyznaczonych przez regionalnego dyrektora ochrony środowiska (w parku narodowym przez dyrektora parku narodowego);
- 13/ połowu ryb i innych organizmów wodnych, z wyjątkiem miejsc wyznaczonych w planie ochrony lub zadaniach ochronnych;
- 14/ ruchu pieszego, rowerowego, narciarskiego i jazdy konnej wierzchem, z wyjątkiem szlaków i tras narciarskich wyznaczonych przez regionalnego dyrektora ochrony środowiska (w parku narodowym przez dyrektora parku narodowego);
- 15/ wprowadzania psów na obszary objęte ochroną ścisłą i czynną, z wyjątkiem miejsc wyznaczonych w planie ochrony, psów pasterskich (w przypadku wypasów), psów asystujących (np. dla osób niepełnosprawnych);
- 16/ wspinaczki, eksploracji jaskiń lub zbiorników wodnych, z wyjątkiem miejsc wyznaczonych przez regionalnego dyrektora ochrony środowiska (w parku narodowym przez dyrektora parku narodowego);

2. REZERWATY PRZYRODY – ZAKAZY USTAWOWE C.D.

- 17/ ruchu pojazdów poza drogami publicznymi;
- 18/ umieszczania tablic, napisów, ogłoszeń reklamowych i innych znaków niezwiązanych z ochroną przyrody, udostępnianiem obszaru, edukacją ekologiczną, z wyjątkiem znaków drogowych i innych znaków związanych z ochroną bezpieczeństwa i porządku powszechnego;
- 19/ zakłócania ciszy;
- 20/ używania łodzi motorowych i innego sprzętu motorowego, uprawiania sportów wodnych i motorowych, pływania i żeglowania, z wyjątkiem akwenów lub szlaków wyznaczonych przez regionalnego dyrektora ochrony środowiska (w parku narodowym przez dyrektora parku narodowego);
- 21/ wykonywania prac ziemnych trwale zniekształcających rzeźbę terenu;

2. REZERWATY PRZYRODY – ZAKAZY USTAWOWE C.D.

- 22/ biwakowania, z wyjątkiem miejsc wyznaczonych przez regionalnego dyrektora ochrony środowiska (w parku narodowym przez dyrektora parku narodowego);
- 23/ prowadzenia badań naukowych bez zgody regionalnego dyrektora ochrony środowiska (w parku narodowym bez zgody dyrektora parku narodowego);
- 24/ wprowadzania gatunków roślin, zwierząt lub grzybów, bez zgody ministra właściwego do spraw środowiska;
- 25/ wprowadzania organizmów genetycznie zmodyfikowanych;
- 26/ organizacji imprez rekreacyjno-sportowych bez zgody regionalnego dyrektora ochrony środowiska (w parku narodowym bez zgody dyrektora parku narodowego).

O CZYM NALEŻY PAMIĘTAĆ?

- zakazy obowiązujące w rezerwatach przyrody nie obowiązują w sposób bezwzględny, zawsze i wszędzie = zakazy nie są obligatoryjne
- pewne **wyłączenia od zakazów** wprowadzone są już przy sformułowaniu tych zakazów i najczęściej wynikają one z potrzeb ochrony rezerwatów przyrody (z planów ochrony/ z zadań ochronnych)
- ustawa o ochronie przyrody ustala listę **odstępstw od zakazów** obowiązujących w rezerwatach przyrody
- ustawa o ochronie przyrody daje możliwość wydawania przez właściwe organy ochrony przyrody **zezwoleń na odstępstwa** od zakazów obowiązujących w rezerwatach przyrody oraz reguluje proces wydawania tych zezwoleń

USTAWOWE ODSTĘPSTWA OD ZAKAZÓW OBOWIĄZUJĄCYCH W REZERWATACH PRZYRODY

- 1/ wykonywanie zadań wynikających z planu ochrony lub zadań ochronnych
- 2/ prowadzenie akcji ratowniczej oraz działań związanych z bezpieczeństwem powszechnym
- 3/ wykonywanie zadań z zakresu obronności kraju w przypadku zagrożenia bezpieczeństwa państwa
- 4/ gospodarcze wykorzystywanie obszarów objętych ochroną krajobrazową przez jednostki organizacyjne, osoby prawne lub fizyczne oraz wykonywanie prawa własności, zgodnie z przepisami Kodeksu cywilnego

ZEZWOLENIA NA ODSTĘPSTWA OD ZAKAZÓW OBOWIĄZUJĄCYCH W REZERWATACH PRZYRODY

- wydawane są w drodze decyzji administracyjnej, na czas określony nie dłuższy niż 5 lat, wyłącznie w trybie wnioskowym
- wydawane są w oparciu o art. 15 ustawy o ochronie przyrody przez:
 - 1/ **Generalnego Dyrektora Ochrony Środowiska** - jeżeli jest to uzasadnione potrzebą ochrony przyrody lub realizacji inwestycji liniowych celu publicznego, w przypadku braku rozwiązań alternatywnych i po zagwarantowaniu kompensacji przyrodniczej lub
 - 2/ właściwego miejscowo **regionalnego dyrektora ochrony środowiska** - jeżeli jest to uzasadnione wykonywaniem badań naukowych lub celami edukacyjnymi, kulturowymi, turystycznymi, rekreacyjnymi lub sportowymi lub celami kultu religijnego i nie spowoduje to negatywnego oddziaływania na cele ochrony przyrody rezerwatu przyrody
- zawierają warunki realizacji odstępstw wynikające z potrzeb ochrony przyrody

NARUSZANIE ZAKAZÓW OBOWIĄZUJĄCYCH W REZERWATACH PRZYRODY

- Rezerwat przyrody, obok parku narodowego, to najbardziej znana i rozpoznawalna forma ochrony przyrody w Polsce, która jest pozytywnie postrzegana przez społeczeństwo.
- Wyznaczanie i funkcjonowanie rezerwatów przyrody nie budzi kontrowersji i konfliktów ze względu na specyfikę tych obszarów - obszary dzikie, zwykle z dala od zabudowy, często w kompleksach leśnych, wyróżniające się pod względem przyrodniczym, krajobrazowym, estetycznym, często dopuszczone do ruchu turystycznego.
- W konsekwencji łamanie zakazów na terenie rezerwatów przyrody jest zjawiskiem rzadkim, co oznacza, że skala przestępczości na tych terenach jest niewielka.

NAJCZĘŚCIEJ ŁAMANE ZAKAZY OBOWIĄZUJĄCE W REZERWATACH PRZYRODY

- Z doświadczeń RDOŚ w Lublinie wynika, że na terenie rezerwatów przyrody najczęściej dochodzi do łamania:
 - zakazu ruchu pieszego poza wyznaczonymi szlakami oraz zakazu ruchu pojazdów poza drogami publicznymi – m.in. penetrowanie rezerwatów w celu pozyskania runa leśnego, schodzenie ze szlaków turystycznych, poruszanie się quadami,
 - zakazu polowania i związanego z tym zabijania dziko występujących zwierząt,
 - zakazu zbioru dziko występujących roślin i grzybów oraz ich części – głównie jesienny zbiór żurawiny oraz grzybów.

3. PARKI KRAJOBRAZOWE

- obszary chronione ze względu na wartości przyrodnicze, historyczne i kulturowe oraz walory krajobrazowe w celu zachowania, popularyzacji tych wartości w warunkach zrównoważonego rozwoju
- dla parków krajobrazowych może być wyznaczona otulina granicząca z formą ochrony przyrody, stanowiąca strefę ochronną, której celem jest zabezpieczanie formy ochrony przed zagrożeniami zewnętrznymi wynikającymi z działalności człowieka

3. PARKI KRAJOBRAZOWE – ZAKAZY USTAWOWE

W parku krajobrazowym mogą być wprowadzone następujące zakazy:

- 1) realizacji przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko;

zakaz ten nie dotyczy realizacji przedsięwzięć, dla których przeprowadzona procedura oceny oddziaływania na środowisko wykazała brak niekorzystnego wpływu na przyrodę i krajobraz parku krajobrazowego

- 2) umyślnego zabijania dziko występujących zwierząt, niszczenia ich nor, legowisk, innych schronień i miejsc rozrodu oraz tarlisk i złożonej ikry, z wyjątkiem amatorskiego połowu ryb oraz wykonywania czynności w ramach racjonalnej gospodarki rolnej, leśnej, rybackiej i łowieckiej;

3. PARKI KRAJOBRAZOWE – ZAKAZY USTAWOWE C.D.

- 3) likwidowania i niszczenia zadrzewień śródpolnych, przydrożnych i nadwodnych, jeżeli nie wynikają z potrzeby ochrony przeciwpowodziowej lub zapewnienia bezpieczeństwa ruchu drogowego lub wodnego lub budowy, odbudowy, utrzymania, remontów lub naprawy urządzeń wodnych;

zakaz ten nie dotyczy usunięcia drzewa lub krzewu w obrębie zadrzewienia, należących do gatunków obcych

- 4) pozyskiwania do celów gospodarczych skał, w tym torfu, oraz skamieniałości, w tym kopalnych szczątków roślin i zwierząt, a także minerałów i bursztynu;
- 5) wykonywania prac ziemnych trwale zniekształcających rzeźbę terenu, z wyjątkiem prac związanych z zabezpieczeniem przeciwsztormowym, przeciwpowodziowym lub przeciwsuwiskowym lub budową, odbudową, utrzymaniem, remontem lub naprawą urządzeń wodnych;
- 6) dokonywania zmian stosunków wodnych, jeżeli zmiany te nie służą ochronie przyrody lub racjonalnej gospodarce rolnej, leśnej, wodnej lub rybackiej;

3. PARKI KRAJOBRAZOWE – ZAKAZY USTAWOWE C.D.

- 7) budowania nowych obiektów budowlanych w pasie szerokości 100 m od linii brzegów rzek, jezior i innych naturalnych zbiorników wodnych oraz od zasięgu lustra wody w sztucznych zbiornikach wodnych usytuowanych na wodach płynących, z wyjątkiem obiektów służących turystyce wodnej, gospodarce wodnej lub rybackiej;
- 8) lokalizowania obiektów budowlanych w pasie szerokości 200 m od krawędzi brzegów klifowych oraz w pasie technicznym brzegu morskiego;
- 9) likwidowania, zasypywania i przekształcania zbiorników wodnych, starorzeczy oraz obszarów wodno-błotnych;
- 10) wylewania gnojowicy, z wyjątkiem nawożenia własnych gruntów rolnych;

3. PARKI KRAJOBRAZOWE – ZAKAZY USTAWOWE C.D.

- 11) prowadzenia chowu i hodowli zwierząt metodą bezściółkową;
- 12) utrzymywania otwartych rowów ściekowych i zbiorników ściekowych;
- 13) organizowania rajdów motorowych i samochodowych;
- 14) używania łodzi motorowych i innego sprzętu motorowego na otwartych zbiornikach wodnych

zakaz nie dotyczy statków jednostek ratowniczych, jednostek organizacyjnych właściciela wód lub urządzeń wodnych zlokalizowanych na wodach, inspektorów żeglugi śródlądowej, Państwowej i Społecznej Straży Rybackiej, promów w ciągu dróg publicznych, prowadzenia racjonalnej gospodarki rybackiej oraz wykonywania zadań z zakresu ochrony przyrody przez Służbę Parku Krajobrazowego

O CZYM NALEŻY PAMIĘTAĆ?

- zakazy określone w ustawie nie są obligatoryjne – **mogą być wprowadzone do aktów prawa miejscowego** ustanawiających parki krajobrazowe lub podejmowanych w sprawie istniejących już parków krajobrazowych (uchwały sejmiku województwa)
- ustawa o ochronie przyrody ustala listę **odstępstw od zakazów** obowiązujących w parkach krajobrazowych
- w przypadku parków krajobrazowych ustawa o ochronie przyrody **nie daje możliwości udzielania zezwoleń na odstępstwa** od zakazów obowiązujących w parkach krajobrazowych

USTAWOWE ODSTĘPSTWA OD ZAKAZÓW OBOWIĄZUJĄCYCH W PARKACH KRAJOBRAZOWYCH

- 1/ wykonywanie zadań wynikających z planu ochrony, zadań ochronnych lub planu zadań ochronnych
- 2) wykonywanie zadań na rzecz obronności kraju i bezpieczeństwa państwa;
- 3) prowadzenie akcji ratowniczej oraz działań związanych z bezpieczeństwem powszechnym
- 4) realizacja inwestycji celu publicznego w rozumieniu ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym

4. OBSZARY CHRONIONEGO KRAJOBRAZU

- tereny chronione ze względu na wyróżniający się krajobraz o zróżnicowanych ekosystemach, wartościowe ze względu na możliwość zaspokajania potrzeb związanych z turystyką i wypoczynkiem lub pełnioną funkcją korytarzy ekologicznych

4. OBSZARY CHRONIONEGO KRAJOBRAZU – ZAKAZY USTAWOWE

W obszarze chronionego krajobrazu **mogą być wprowadzone** następujące zakazy:

1) zabijania dziko występujących zwierząt, niszczenia ich nor, legowisk, innych schronień i miejsc rozrodu oraz tarlisk, złożonej ikry, z wyjątkiem amatorskiego połowu ryb oraz wykonywania czynności związanych z racjonalną gospodarką rolną, leśną, rybacką i łowiecką;

2) realizacji przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko;

zakaz ten nie dotyczy realizacji przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko, dla których przeprowadzona ocena oddziaływania na środowisko wykazała brak negatywnego wpływu na ochronę obszaru chronionego krajobrazu

3) likwidowania i niszczenia zadrzewień śródpolnych, przydrożnych i nadwodnych, jeżeli nie wynikają one z potrzeby ochrony przeciwpowodziowej i zapewnienia bezpieczeństwa ruchu drogowego lub wodnego lub budowy, odbudowy, utrzymania, remontów lub naprawy urządzeń wodnych;

zakaz ten nie dotyczy usunięcia drzewa lub krzewu w obrębie zadrzewienia, należących do gatunków obcych

4. OBSZARY CHRONIONEGO KRAJOBRAZU – ZAKAZY USTAWOWE C.D.

- 4) wydobywania do celów gospodarczych skał, w tym torfu, oraz skamieniałości, w tym kopalnych szczątków roślin i zwierząt, a także minerałów i bursztynu;
- 5) wykonywania prac ziemnych trwale zniekształcających rzeźbę terenu, z wyjątkiem prac związanych z zabezpieczeniem przeciwsztormowym, przeciwpowodziowym lub przeciwośuwiskowym lub utrzymaniem, budową, odbudową, naprawą lub remontem urządzeń wodnych;
- 6) dokonywania zmian stosunków wodnych, jeżeli służą innym celom niż ochrona przyrody lub zrównoważone wykorzystanie użytków rolnych i leśnych oraz racjonalna gospodarka wodna lub rybacka;
- 7) likwidowania naturalnych zbiorników wodnych, starorzeczy i obszarów wodno-błotnych;
- 8) budowania nowych obiektów budowlanych w pasie szerokości 100 m od linii brzegów rzek, jezior i innych naturalnych zbiorników wodnych oraz od zasięgu lustra wody w sztucznych zbiornikach wodnych usytuowanych na wodach, z wyjątkiem urządzeń wodnych oraz obiektów służących prowadzeniu racjonalnej gospodarki rolnej, leśnej lub rybackiej;
- 9) lokalizowania obiektów budowlanych w pasie szerokości 200 m od linii brzegów klifowych oraz w pasie technicznym brzegu morskiego.

O CZYM NALEŻY PAMIĘTAĆ?

- zakazy określone w ustawie nie są obligatoryjne - **mogą być wprowadzone do aktów prawa miejscowego** ustanawiających obszary chronionego krajobrazu lub podejmowanych w sprawie istniejących już obszarów chronionego krajobrazu (uchwały sejmiku województwa)
- ustawa o ochronie przyrody ustala listę **odstępstw od zakazów** obowiązujących w obszarach chronionego krajobrazu
- w przypadku obszarów chronionego krajobrazu ustawa o ochronie przyrody **nie daje możliwości udzielania zezwoleń na odstępstwa** od zakazów obowiązujących w obszarach chronionego krajobrazu

USTAWOWE ODSTĘPSTWA OD ZAKAZÓW OBOWIĄZUJĄCYCH W OBSZARACH CHRONIONEGO KRAJOBRAZU

1/ wykonywanie zadań na rzecz obronności kraju
i bezpieczeństwa państwa

2) prowadzenie akcji ratowniczej oraz działań
związanych z bezpieczeństwem powszechnym

3) realizacji inwestycji celu publicznego

4) wykonywania zadań wynikających z planu
ochrony, zadań ochronnych lub planu zadań
ochronnych

NARUSZANIE ZAKAZÓW OBOWIĄZUJĄCYCH W PARKACH KRAJOBRAZOWYCH I OBSZARACH CHRONIONEGO KRAJOBRAZU

- Parki krajobrazowe i obszary chronionego krajobrazu to wielkoobszarowe formy ochrony przyrody mające na celu zachowanie specyficznych cech lokalnego krajobrazu i na których odbywa się *de facto* normalne funkcjonowanie człowieka i gospodarowanie zasobami przyrodniczymi.
- Pomimo, że zakazy obowiązujące na tych formach ochrony nie są restrykcyjne, często dochodzi do ich naruszenia ze względu na „bliskość” człowieka, który na tych terenach buduje i gospodaruje.
- Obserwowana jest tendencja do obniżania rangi tych form ochrony poprzez „łagodzenie” zakazów wprowadzanych z katalogu ustawowego do aktów prawa miejscowego (uchwały sejmiku województwa).

NAJCZĘŚCIEJ ŁAMANE ZAKAZY OBOWIĄZUJĄCE W PARKACH KRAJOBRAZOWYCH I OBSZARACH CHRONIONEGO KRAJOBRAZU

- Z doświadczeń RDOŚ w Lublinie wynika, że na terenie parków krajobrazowych i obszarów chronionego krajobrazu najczęściej dochodzi do łamania:
 - zakazu likwidowania i niszczenia zadrzewień śródpolnych, przydrożnych i nadwodnych,
 - wykonywania prac ziemnych trwale zniekształcających rzeźbę terenu,
 - budowania nowych obiektów budowlanych w pasie szerokości 100 m od linii brzegów rzek, jezior i innych naturalnych zbiorników wodnych oraz od zasięgu lustra wody w sztucznych zbiornikach wodnych usytuowanych na wodach płynących.

5. OBSZARY NATURA 2000

- o najnowsza forma ochrony przyrody, wprowadzona po przystąpieniu Polski do Unii Europejskiej, której utworzenie wynika z prawa międzynarodowego
- o obszary Natura 2000 wyznaczane są niezależnie od istniejących już krajowych form ochrony, na zasadach jednakowych w krajach Wspólnoty, stąd mogą one obejmować część lub całość obszarów i obiektów objętych już innymi formami ochrony
- o sieć obszarów Natura 2000 funkcjonuje we wszystkich krajach UE na tych samych zasadach wynikających z zapisów:
 - 1/ **Dyrektywy Ptasiej** - pierwotnie Dyrektywa Rady 79/409/EWG z 2 kwietnia 1979 r. w sprawie ochrony dzikiego ptactwa, aktualnie Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2009/147/WE z 30 listopada 2009 r. w sprawie ochrony dzikiego ptactwa;
 - 2/ **Dyrektywy Siedliskowej** - Dyrektywa 92/43/EWG w sprawie ochrony siedlisk naturalnych oraz dzikiej fauny i flory

DYREKTYWA PTASIA

- wprowadziła nową jakość do ochrony przyrody, ponieważ zdano sobie sprawę, że aby chronić dany gatunek należy chronić jego siedliska
- główny cel: ochrona i zachowanie wszystkich gatunków ptaków, które naturalnie występują w stanie dzikim na terenie krajów Unii Europejskiej
- dyrektywa różnicuje rygory ochronne w zależności od stanu populacji poszczególnych gatunków - wskazuje m.in. gatunki, które powinny być otoczone specjalną opieką oraz takie, na które można, pod pewnymi warunkami, polować
- dla tworzenia sieci Natura 2000 największe znaczenie mają gatunki wymienione w załączniku nr 1 dyrektywy, dla ochrony których tworzone są obszary specjalnej ochrony ptaków – tzw. obszary ptasie

DYREKTYWA SIEDLISKOWA

- cel: ochrona i zachowanie ważnych w skali europejskiej siedlisk przyrodniczych oraz gatunków roślin i zwierząt (poza gatunkami ptaków) i ich siedlisk
- dyrektywa w załączniku nr 1 wskazuje typy siedlisk przyrodniczych ważnych dla Wspólnoty, których ochrona wymaga wyznaczenia specjalnych obszarów ochrony
- dyrektywa w załączniku nr 2 wskazuje gatunki roślin i zwierząt (poza gatunkami ptaków) ważne dla Wspólnoty, których ochrona wymaga wyznaczenia specjalnych obszarów ochrony
- na podstawie tych dwóch załączników tworzone są specjalne obszary ochrony siedlisk – tzw. obszary siedliskowe

5. OBSZARY NATURA 2000

W skład sieci Natura 2000 wchodzi:

- 1) obszary specjalnej ochrony ptaków (OSO), w których przedmiotami ochrony są gatunki ptaków z załącznika nr 1 Dyrektywy Ptasiej
- 2) specjalne obszary ochrony siedlisk (SOO), w których przedmiotami ochrony są typy siedlisk przyrodniczych z załącznika nr 1 Dyrektywy Siedliskowej i/lub gatunki roślin i/lub gatunki zwierząt z załącznika nr 2 Dyrektywy Siedliskowej
- 3) obszary mające znaczenie dla Wspólnoty – są to *de facto* specjalne obszary ochrony siedlisk, które nie zostały jeszcze wyznaczone w drodze rozporządzenia Ministra Środowiska, funkcjonują na zasadach takich samych jak specjalne obszary ochrony siedlisk

Obszary „ptasie” i „siedliskowe” mogą pokrywać się terytorialnie częściowo lub w całości

O CZYM NALEŻY PAMIĘTAĆ?

- właściwy regionalny dyrektor ochrony środowiska (w granicach parku narodowego - dyrektor parku) koordynuje funkcjonowanie obszarów Natura 2000, a Generalny Dyrektor Ochrony Środowiska nadzoruje funkcjonowanie tych obszarów
- celami ochrony poszczególnych obszarów Natura 2000 jest ochrona i zachowanie gatunków i/lub siedlisk przyrodniczych, dla ochrony których dany obszar został ustanowiony – te (i tylko te) gatunki i/lub siedliska przyrodnicze są przedmiotami ochrony danego obszaru Natura 2000
- w stosunku do obszarów Natura 2000 nie określono listy skonkretyzowanych zakazów obowiązujących w ich granicach

5. OBSZARY NATURA 2000 – OGÓLNY ZAKAZ USTAWOWY

Odnośnie obszarów Natura 2000 ustawa wprowadza generalny zakaz podejmowania działań mogących, osobno lub w połączeniu z innymi działaniami, **znacząco** negatywnie oddziaływać na cele ochrony obszaru Natura 2000, w tym w szczególności:

- 1) pogorszyć stan siedlisk przyrodniczych lub siedlisk gatunków roślin i zwierząt, dla których ochrony wyznaczono obszar Natura 2000 lub
- 2) wpłynąć negatywnie na gatunki, dla których ochrony został wyznaczony obszar Natura 2000 lub
- 3) pogorszyć integralność obszaru Natura 2000 lub jego powiązania z innymi obszarami sieci.

Zakaz dotyczy nie tylko działań podejmowanych w granicach obszarów Natura 2000, ale także poza granicami, jeśli działania te mogłyby mieć negatywny wpływ na przedmioty ochrony

USTAWOWE ZEZWOLENIE NA REALIZACJĘ PLANU LUB DZIAŁAŃ MOGĄCYCH ZNACZĄCO NEGATYWNIE ODDZIAŁYWAĆ NA CELE OCHRONY OBSZARU NATURA 2000

Regionalny dyrektor ochrony środowiska **może zezwolić** na realizację planu lub działań, mogących znacząco negatywnie oddziaływać na cele ochrony obszaru Natura 2000

1/ jeżeli przemawiają za tym konieczne wymogi nadrzędnego interesu publicznego, w tym wymogi o charakterze społecznym lub gospodarczym,
i

2/ wobec braku rozwiązań alternatywnych,
zapewniając

3/ wykonanie kompensacji przyrodniczej niezbędnej do zapewnienia spójności i właściwego funkcjonowania sieci obszarów Natura 2000.

NARUSZANIE ZAKAZU OBOWIĄZUJĄCEGO DLA OBSZARÓW NATURA 2000

- Dla obszarów Natura 2000 obowiązuje zakaz podejmowania działań mogących, osobno lub w połączeniu z innymi działaniami, **znacząco** negatywnie oddziaływać na cele ochrony obszaru Natura 2000.
- Kluczowe w tym zakazie jest słowo „znacząco”, które oznacza, że w każdej zaistniałej sytuacji należy indywidualnie rozpatrywać i analizować wpływ działań na przedmioty ochrony danego obszaru Natura 2000.
- W analizie wpływu działań na przedmioty ochrony obszarów Natura 2000 należy uwzględnić przesłanki przyrodnicze, w tym m.in. liczebność i stan populacji poszczególnych gatunków (w skali obszaru, regionu, UE), powierzchnię i stan zachowania siedliska przyrodniczego.

NARUSZANIE ZAKAZU OBOWIĄZUJĄCEGO DLA OBSZARÓW NATURA 2000

- Dotychczas w RDOŚ w Lublinie nie stwierdzono przypadku ewidentnego naruszenia zakazu obowiązującego dla obszarów Natura 2000, co może być zasługą dobrego procedowania planowanych działań w ramach procedur oceny oddziaływania planów i przedsięwzięć na środowisko (ooś), w tym środowisko przyrodnicze i obszary Natura 2000.
- Niezależnie od procedur ooś, stwierdzone są przypadki prowadzenia na obszarach Natura 2000 działań szkodliwych dla siedlisk i gatunków będących przedmiotami ochrony, dla których nie można jednoznacznie wykazać znaczącego negatywnego wpływu na przedmioty ochrony.
- Przykładowe działania:
 - niszczenie siedlisk w wyniku prowadzenia gospodarki leśnej, np. rębnie, czyszczenia, trzebieże w cennych ekosystemach leśnych,
 - niszczenie siedlisk w wyniku prowadzenia gospodarki rolnej, np. podorywanie muraw kserotermicznych i łąk, przekształcanie trwałych użytków zielonych na grunty orne, zalesianie cennych siedlisk.

6. POMNIKI PRZYRODY

- o pojedyncze twory przyrody żywej i nieożywionej lub ich skupiska o szczególnej wartości przyrodniczej, naukowej, kulturowej, historycznej lub krajobrazowej oraz odznaczające się indywidualnymi cechami, wyróżniającymi je wśród innych tworów, okazałych rozmiarów drzewa, krzewy gatunków rodzimych lub obcych, źródła, wodospady, wywierzyska, skałki, jary, głązy narzutowe oraz jaskinie

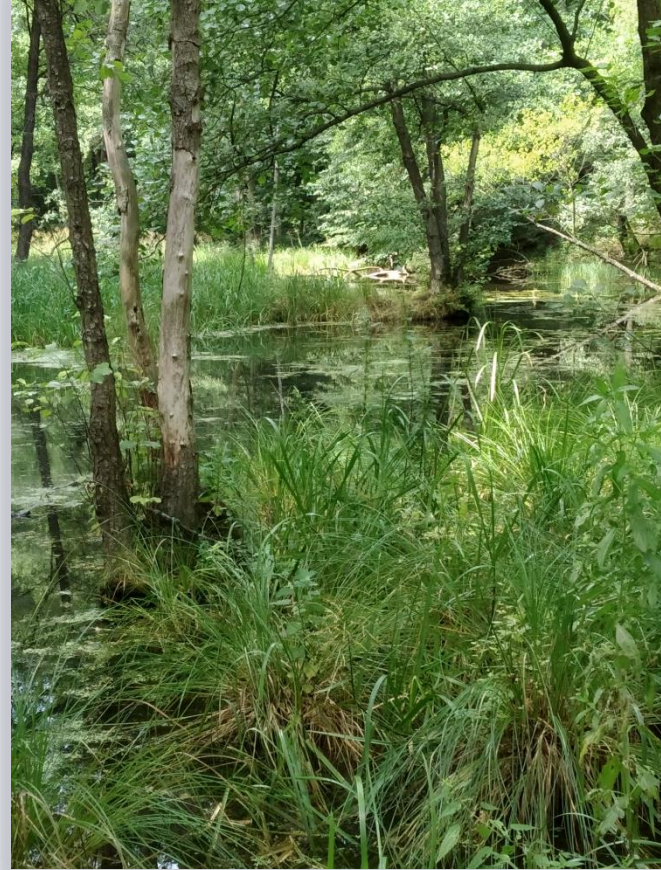
7. STANOWISKA DOKUMENTACYJNE

- niewyodrębniające się na powierzchni lub możliwe do wyodrębnienia, ważne pod względem naukowym i dydaktycznym, miejsca występowania formacji geologicznych, nagromadzeń skamieniałości lub tworów mineralnych, jaskinie lub schroniska podskalne wraz z namuliskami oraz fragmenty eksploatowanych lub nieczynnych wyrobisk powierzchniowych i podziemnych; stanowiskami dokumentacyjnymi mogą być także miejsca występowania kopalnych szczątków roślin lub zwierząt

8. UŻYTKI EKOLOGICZNE

- o zasługujące na ochronę pozostałości ekosystemów mających znaczenie dla zachowania różnorodności biologicznej - naturalne zbiorniki wodne, śródpolne i śródleśne oczka wodne, kępy drzew i krzewów, bagna, torfowiska, wydmy, płaty nieużytkowanej roślinności, starorzecza, wychodnie skalne, skarpy, kamieńce, siedliska przyrodnicze oraz stanowiska rzadkich lub chronionych gatunków roślin, zwierząt i grzybów, ich ostoje oraz miejsca rozmnażania lub miejsca sezonowego przebywania

9. ZESPOŁY PRZYRODNICZO-KRAJOBRAZOWE

- fragmenty krajobrazu naturalnego i kulturowego zasługujące na ochronę ze względu na ich walory widokowe lub estetyczne

6-9. POMNIKI PRZYRODY, STANOWISKA DOKUMENTACYJNE, UŻYTKI EKOLOGICZNE, ZESPOŁY PRZYRODNICZO-KRAJOBRAZOWE - ZAKAZY USTAWOWE

W stosunku do pomnika przyrody, stanowiska dokumentacyjnego, użytku ekologicznego, zespołu przyrodniczo-krajobrazowego **mogą być wprowadzone** następujące zakazy:

- 1) niszczenia, uszkodzania lub przekształcania obiektu lub obszaru;
- 2) wykonywania prac ziemnych trwale zniekształcających rzeźbę terenu, z wyjątkiem prac związanych z zabezpieczeniem przeciwsztormowym lub przeciwpowodziowym albo budową, odbudową, utrzymywaniem, remontem lub naprawą urządzeń wodnych;
- 3) uszkodzania i zanieczyszczania gleby;
- 4) dokonywania zmian stosunków wodnych, jeżeli zmiany te nie służą ochronie przyrody albo racjonalnej gospodarce rolnej, leśnej, wodnej lub rybackiej;
- 5) likwidowania, zasypywania i przekształcania naturalnych zbiorników wodnych, starorzeczy oraz obszarów wodno-błotnych;

6-9. POMNIKI PRZYRODY, STANOWISKA DOKUMENTACYJNE, UŻYTKI EKOLOGICZNE, ZESPOŁY PRZYRODNICZO-KRAJOBRAZOWE - ZAKAZY USTAWOWE C.D.

- 6) wylewania gnojowicy, z wyjątkiem nawożenia użytkowanych gruntów rolnych;
- 7) zmiany sposobu użytkowania ziemi;
- 8) wydobywania do celów gospodarczych skał, w tym torfu, oraz skamieniałości, w tym kopalnych szczątków roślin i zwierząt, a także minerałów i bursztynu;
- 9) umyślnego zabijania dziko występujących zwierząt, niszczenia nor, legowisk zwierzęcych oraz tarlisk i złożonej ikry, z wyjątkiem amatorskiego połowu ryb oraz wykonywania czynności związanych z racjonalną gospodarką rolną, leśną, rybacką i łowiecką;
- 10) zbioru, niszczenia, uszkodzania roślin i grzybów na obszarach użytków ekologicznych, utworzonych w celu ochrony stanowisk, siedlisk lub ostoi roślin i grzybów chronionych;
- 11) umieszczania tablic reklamowych.

O CZYM NALEŻY PAMIĘTAĆ?

- zakazy określone w ustawie nie są obligatoryjne – **mogą być wprowadzone do aktów prawa miejscowego** ustanawiających tzw. drobne formy ochrony przyrody lub podejmowanych w sprawie istniejących już form ochrony przyrody (uchwały rady gminy)
- ustawa o ochronie przyrody ustala listę możliwych **odstępstw od zakazów** obowiązujących odnośnie drobnych form ochrony przyrody
- w przypadku drobnych form ochrony przyrody ustawa o ochronie przyrody **nie daje możliwości udzielania zezwoleń na odstępstwa** od zakazów obowiązujących odnośnie tych form ochrony przyrody

USTAWOWE ODSTĘPSTWA OD ZAKAZÓW OBOWIĄZUJĄCYCH W STOSUNKU DO POMNIKA PRZYRODY, STANOWISKA DOKUMENTACYJNEGO, UŻYTKU EKOLOGICZNEGO, ZESPOŁU PRZYRODNICZO-KRAJOBRAZOWEGO

1/ wykonywanie prac na potrzeby ochrony przyrody po uzgodnieniu z organem ustanawiającym daną formę ochrony

2/ realizacja inwestycji celu publicznego w przypadku braku rozwiązań alternatywnych, po uzgodnieniu z organem ustanawiającym daną formę ochrony

3/ zadania z zakresu obronności kraju w przypadku zagrożenia bezpieczeństwa państwa

4/ likwidowanie nagłych zagrożeń bezpieczeństwa powszechnego i prowadzenia akcji ratowniczych

NARUSZANIE ZAKAZÓW OBOWIĄZUJĄCYCH W STOSUNKU DO POMNIKA PRZYRODY, STANOWISKA DOKUMENTACYJNEGO, UŻYTKU EKOLOGICZNEGO, ZESPOŁU PRZYRODNICZO-KRAJOBRAZOWEGO

- Łamanie zakazów w stosunku do drobnych form ochrony przyrody jest zjawiskiem dość rzadkim ze względu na specyfikę tych obiektów i obszarów – obiekty punktowe, takie jak pojedyncze drzewa czy głazy narzutowe, obszary o niewielkiej powierzchni, wyróżniające się pod względem estetycznym, często upamiętniające wydarzenia historyczne, o znaczeniu ważnym dla lokalnej społeczności.
- Wyznaczanie i funkcjonowanie drobnych form ochrony przyrody na ogół nie budzi kontrowersji i konfliktów.

NAJCZĘŚCIEJ ŁAMANE ZAKAZY OBOWIĄZUJĄCE W STOSUNKU DO POMNIKA PRZYRODY, STANOWISKA DOKUMENTACYJNEGO, UŻYTKU EKOLOGICZNEGO, ZESPOŁU PRZYRODNICZO-KRAJOBRAZOWEGO

- Z doświadczeń RDOŚ w Lublinie wynika, że wobec tych form ochrony przyrody najczęściej dochodzi do łamania zakazu niszczenia, uszkodzania lub przekształcania obiektu lub obszaru.
- Przykłady niszczenia lub uszkodzania obiektów chronionych:
 - wycinka drzew pomnikowych na potrzeby pozyskania drewna,
 - zabieranie głazów narzutowych z miejsc pierwotnych i przemieszczanie ich na inne miejsca do celów dekoracyjnych,
 - rozjeżdżanie przez motocykle crossowe skarpy ze stanowiskiem miłka wiosennego w dolinie Bystrzycy, objętej ochroną w formie pomnika przyrody.

10. OCHRONA GATUNKOWA

- o obejmuje **okazy** gatunków oraz **siedliska** i **ostoje** roślin, zwierząt i grzybów

okaz gatunku – roślina, zwierzę lub grzyb danego gatunku, żywe lub martwe, ich części, formy rozwojowe, jaja, a także produkty pochodne

siedlisko – obszar występowania roślin, zwierząt lub grzybów w ciągu całego życia lub w dowolnym stadium rozwoju

ostoja – miejsce o warunkach sprzyjających egzystencji gatunków zagrożonych wyginięciem lub rzadkich gatunków

CELE OCHRONY GATUNKOWEJ

- 1/ zapewnienie przetrwania i właściwego stanu ochrony dziko występujących rzadkich, zagrożonych wyginięciem i objętych ochroną na podstawie przepisów krajowych oraz umów międzynarodowych gatunków roślin, zwierząt i grzybów oraz ich siedlisk i ostoi,
- 2/ zachowanie różnorodności gatunkowej i genetycznej.

CELE REALIZOWANE SĄ PRZEZ:

1/ **obejmowanie** gatunków **ochroną** prawną – rozporządzenia Ministra Środowiska w sprawie ochrony gatunkowej zwierząt, w sprawie ochrony gatunkowej roślin i w sprawie ochrony gatunkowej grzybów,

2/ **prowadzenie działań ochronnych** zmierzających do utrzymania lub poprawy stanu zachowania populacji gatunków chronionych oraz ich siedlisk,

3/ **wprowadzanie zakazów** w stosunku do gatunków chronionych oraz ich respektowanie.

CZYNNOŚCI ZAKAZANE W STOSUNKU DO DZIKO WYSTĘPUJĄCYCH ZWIERZĄT GATUNKÓW CHRONIONYCH

- umyślne zabijanie
- umyślne okaleczanie
- umyślne chwytanie
- umyślne niszczenie jaj lub form rozwojowych zwierząt
- transport
- chów
- zbieranie okazów gatunków
- pozyskiwanie okazów gatunków
- przetrzymywanie i posiadanie okazów gatunków

CZYNNOŚCI ZAKAZANE W STOSUNKU DO DZIKO WYSTĘPUJĄCYCH ZWIERZĄT GATUNKÓW CHRONIONYCH C.D.

- niszczenie siedlisk lub ostoj, będących obszarem rozrodu, wychowu młodych, odpoczynku, migracji lub żerowania
- niszczenie, usuwanie lub uszkodzanie gniazd, mrowisk, nor, legowisk, żeremi, tam, tarlisk, zimowisk lub innych schronień
- umyślne uniemożliwianie dostępu do schronień

CZYNNOŚCI ZAKAZANE W STOSUNKU DO DZIKO WYSTĘPUJĄCYCH ZWIERZĄT GATUNKÓW CHRONIONYCH C.D.

- zbywanie i oferowania do sprzedaży okazów gatunków
- wymiana i darowizna okazów gatunków
- wwożenia z zagranicy okazów gatunków
- wywożenia poza granicę państwa okazów gatunków
- umyślne przemieszczanie zwierząt z miejsc regularnego przebywania na inne miejsca
- umyślne wprowadzanie zwierząt do środowiska przyrodniczego

CZYNNOŚCI ZAKAZANE W STOSUNKU DO DZIKO WYSTĘPUJĄCYCH ZWIERZĄT GATUNKÓW CHRONIONYCH C.D.

- o umyślne płoszenie i niepokojenie zwierząt - wyłącznie w przypadku gatunków oznaczonych symbolem (1) w załączniku nr 1 i 2 do rozporządzenia w sprawie ochrony gatunkowej zwierząt
- o umyślne płoszenie i niepokojenie ptaków w miejscach noclegu, w okresie lęgowym w miejscach rozrodu lub wychowu młodych lub w miejscach żerowania zgrupowań ptaków migrujących lub zimujących – wyłącznie w przypadku gatunków oznaczonych symbolem (2) w załączniku nr 1 i 2 do rozporządzenia w sprawie ochrony gatunkowej zwierząt
- o fotografowanie, filmowanie i obserwacja, mogące powodować płoszenie lub niepokojenie zwierząt - wyłącznie w przypadku gatunków oznaczonych symbolem (3) w załączniku nr 1 i 2 do rozporządzenia w sprawie ochrony gatunkowej zwierząt

CZYNNOŚCI ZAKAZANE W STOSUNKU DO INNYCH NIŻ DZIKO WYSTĘPUJĄCYCH ZWIERZĄT GATUNKÓW CHRONIONYCH

- umyślne zabijanie
- transport
- chów (czynność zawiera w sobie przetrzymywanie par rodzicielskich oraz osobników uzyskanych w wyniku ich rozmnażana)
- przetrzymywanie i posiadanie okazów gatunków
- zbywanie i oferowania do sprzedaży okazów gatunków
- wymiana i darowizna okazów gatunków
- wwożenia z zagranicy okazów gatunków
- wywożenia poza granicę państwa okazów gatunków
- umyślne wprowadzanie do środowiska przyrodniczego

CZYNNOŚCI ZAKAZANE W STOSUNKU DO DZIKO WYSTĘPUJĄCYCH ROŚLIN GATUNKÓW CHRONIONYCH

- umyślne niszczenie
- umyślne zrywanie i uszkodzanie
- niszczenie siedlisk
- zbiór
- pozyskanie
- przetrzymywanie i posiadanie okazów gatunków
- zbywanie i oferowanie do sprzedaży okazów gatunków
- wymiana i darowizna okazów gatunków

CZYNNOŚCI ZAKAZANE W STOSUNKU DO DZIKO WYSTĘPUJĄCYCH ROŚLIN GATUNKÓW CHRONIONYCH C.D.

- transport okazów gatunków roślin - wyłącznie w przypadku gatunków oznaczonych symbolem (2) w załączniku nr 1 do rozporządzenia w sprawie ochrony gatunkowej roślin
- wwożenia z zagranicy okazów gatunków
- wywożenia poza granicę państwa okazów gatunków
- umyślne przemieszczanie roślin w środowisku przyrodniczym
- umyślne wprowadzanie roślin do środowiska przyrodniczego

CZYNNOŚCI ZAKAZANE W STOSUNKU DO INNYCH NIŻ DZIKO WYSTĘPUJĄCYCH ROŚLIN GATUNKÓW CHRONIONYCH

- umyślne wprowadzanie
do środowiska
przyrodniczego

O CZYM NALEŻY PAMIĘTAĆ?

- zakazy w stosunku do gatunków objętych ochroną nie obowiązują w sposób bezwzględny, zawsze i wszędzie = zakazy nie są obligatoryjne
- ustawa o ochronie przyrody ustala listę możliwych **odstępstw od zakazów** obowiązujących w stosunku do gatunków chronionych, a poszczególne rozporządzenia z zakresu ochrony gatunkowej wprowadzają stosowne odstępstwa
- ustawa o ochronie przyrody daje możliwość wydawania przez właściwe organy ochrony przyrody **zezwoleń** na wykonywanie czynności zakazanych wobec gatunków chronionych oraz reguluje proces wydawania tych zezwoleń

USTAWOWE ODSTĘPSTWA OD ZAKAZÓW - ZWIERZĘTA

1/ zakaz usuwania gniazd nie dotyczy usuwania w terminie od dnia 16 października do końca lutego gniazd z budek dla ptaków i ssaków,

2/ zakaz usuwania gniazd nie dotyczy usuwania w terminie od dnia 16 października do końca lutego gniazd ptasich z obiektów budowlanych lub terenów zieleni, jeżeli wymagają tego względy bezpieczeństwa lub sanitarne,

3/ zakazy chwytania, transportu, przetrzymywania oraz umyślnego przemieszczania z miejsc regularnego występowania na inne miejsca nie dotyczą:

- chwytania na terenach zabudowanych zabłąkanych zwierząt i przemieszczania ich do miejsc regularnego przebywania,

- chwytania zwierząt rannych lub osłabionych w celu udzielenia im pomocy weterynaryjnej i przemieszczenia do ośrodków rehabilitacji zwierząt

USTAWOWE ODSTĘPSTWA OD ZAKAZÓW – ZWIERZĘTA C.D.

4/ zakazy umyślnego zabijania, chwytania, transportu, przetrzymywania, posiadania zwierząt, ich przemieszczania z miejsc regularnego przebywania na inne miejsca oraz zbywania, oferowania do sprzedaży, wymiany darowizny, wywożenia poza granice kraju okazów gatunków nie dotyczą okazów gatunków pozyskanych na podstawie zezwolenia właściwego organu ochrony przyrody

zgodnie z rozporządzeniem w sprawie ochrony gatunkowej zwierząt (załącznik nr 3) pozyskiwane ze środowiska naturalnego mogą być dwa gatunki: ślimak winniczek i bóbr europejski

USTAWOWE ODSTĘPSTWA OD ZAKAZÓW – ZWIERZĘTA C.D.

5/ zakazy przetrzymywania, posiadania, zbywania, oferowania do sprzedaży, wymiany, darowizny oraz wywożenia poza granicę państwa nie dotyczą okazów gatunków pozyskanych poza granicą państwa i wwiezionych z zagranicy na podstawie zezwolenia właściwego organu ochrony przyrody

odstępstwo dotyczy gatunków oznaczonych symbolem (4) w załączniku nr 2 do rozporządzenia w sprawie ochrony gatunkowej zwierząt; należy tu m.in. ślimak winniczek, rak rzeczny i rak stawowy

USTAWOWE ODSTĘPSTWA OD ZAKAZÓW – ZWIERZĘTA C.D.

6/ zakazy zbierania i posiadania okazów
nie dotyczą zbierania i przechowywania piór
ptaków

7/ zakazy (*de facto* wszystkie!) nie dotyczą
czynności związanych z prowadzeniem
racjonalnej gospodarki leśnej, jeżeli
technologia prac uniemożliwia ich
przestrzeganie

USTAWOWE ODSTĘPSTWA OD ZAKAZÓW - ROŚLINY

1/ zakazy umyślnego niszczenia i uszkodzania dziko występujących roślin oraz niszczenia ich siedlisk nie dotyczą wykonywania czynności związanych z prowadzeniem racjonalnej gospodarki rolnej, leśnej lub rybackiej, jeżeli technologia prac uniemożliwia przestrzeganie tych zakazów

odstępstwo nie dotyczy roślin należących do gatunków oznaczonych symbolem (3) w załączniku nr 1 i 2 rozporządzenia w sprawie ochrony gatunkowej roślin; należy tu m.in. starodub łąkowy, dzwoniecznik wonny, sasanka otwarta, rosiczka długolistna, żmijowiec czerwony, wierzba borówkolistna i lapońska, dziewięsił popłocholistny, jęczyczka syberyjska i kaldezja dziewięciornikowata

USTAWOWE ODSTĘPSTWA OD ZAKAZÓW – ROŚLINY C.D.

2/ zakazy umyślnego niszczenia i uszkodzania roślin oraz przetrzymywania, posiadania, zbywania, oferowania do sprzedaży, wymiany, darowizny i wywożenia poza granicę państwa okazów gatunków roślin nie dotyczą okazów pozyskanych na podstawie zezwolenia właściwego organu ochrony przyrody, wymienionych w załączniku nr 3 do rozporządzenia w sprawie ochrony gatunkowej roślin

załącznik 3 rozporządzenia określa gatunki roślin objętych ochroną gatunkową częściową, które mogą być pozyskiwane; należą tu m.in. rakieta pospolita, bobrek trójlistkowy, czosnek niedźwiedzi, kocanki piaskowe

USTAWOWE ODSTĘPSTWA OD ZAKAZÓW – ROŚLINY C.D.

3/ zakazy umyślnego niszczenia i uszkodzania roślin oraz przetrzymywania, posiadania, zbywania, oferowania do sprzedaży, wymiany, darowizny i wywożenia poza granicę państwa okazów gatunków roślin nie dotyczą okazów **pozyskanych poza granicą państwa i wwiezionych z zagranicy** na podstawie zezwolenia właściwego organu ochrony przyrody

odstępstwo nie dotyczy roślin należących do gatunków oznaczonych symbolem (2) w załączniku nr 1 do rozporządzenia w sprawie ochrony gatunkowej roślin; należą tu m.in. starodub łąkowy, dzwonecznik wonny, kosaciec bezlistny, aldrowanda pęcherzykowata, leniec bezpodkwiatkowy, obuwik pospolity

ZEZWOLENIA NA ODSTĘPSTWA OD ZAKAZÓW - DECYZJE DEROGACYJNE

- wydawane są w drodze decyzji administracyjnej, wyłącznie w trybie wnioskowym
- wydawane są w oparciu o art. 56 ustawy o ochronie przyrody przez:
 - 1/ **Generalnego Dyrektora Ochrony Środowiska** lub
 - 2/ właściwego miejscowo **regionalnego dyrektora ochrony środowiska** lub
 - 3/ **Ministra Środowiska** na obszarze parków narodowych,
po zasięgnięciu opinii dyrektora parku narodowego
- określają warunki realizacji wnioskowanych działań w celu ograniczenia negatywnego wpływu tych działań na populacje chronionych gatunków

ZEZWOLENIA NA ODSTĘPSTWA OD ZAKAZÓW - DECYZJE DEROGACYJNE

- mogą być wydawane, gdy:
 - brak jest rozwiązań alternatywnych,
 - nie są szkodliwe dla zachowania we właściwym stanie ochrony dziko występujących populacji chronionych gatunków,
 - spełniona jest jedna z przesłanek ustawowych, np.
 - służą ochronie gatunków lub siedlisk przyrodniczych,
 - wynikają z konieczności ograniczenia poważnych szkód w odniesieniu do różnych rodzajów mienia,
 - leżą w interesie zdrowia lub bezpieczeństwa publicznego,
 - są niezbędne w realizacji badań naukowych lub działań edukacyjnych

NARUSZANIE ZAKAZÓW W STOSUNKU DO GATUNKÓW CHRONIONYCH

- Do naruszenia zakazów obowiązujących w stosunku do gatunków objętych ochroną dochodzi **często**, co jest związane ze specyfiką tej formy ochrony – ochronie podlegają określone gatunki na każdym ze swoich stanowisk, a więc także na stanowiskach antropogenicznych oraz zlokalizowanych w terenach wykorzystywanych gospodarczo przez człowieka.
- Występowanie gatunków chronionych blisko człowieka budzi wiele kontrowersji i konfliktów, co oznacza dużą skalę przestępczości wobec gatunków chronionych.
- Naruszane są różne zakazy w zależności od sytuacji i rodzaju podejmowanych działań.

NARUSZANIE ZAKAZÓW W STOSUNKU DO GATUNKÓW ROŚLIN

- W przypadku roślin najczęściej naruszane są zakazy:
 - niszczenia, zrywania, uszkodzania okazów poprzez wykopywanie ich do ogródków przydomowych - dotyczy to gatunków wyjątkowo atrakcyjnych i dekoracyjnych, np. miłka wiosennego, storczyka purpurowego, sasanki otwartej,
 - pozyskiwania okazów (całych roślin lub ich części) do celów zarobkowych – dotyczy to gatunków użytkowych tj. wykorzystywanych do celów leczniczych, spożywczych, kosmetycznych.

NARUSZANIE ZAKAZÓW W STOSUNKU DO GATUNKÓW ZWIERZĄT - WYCINKA DRZEW I KRZEWÓW

- Wycinka drzew i krzewów jest jedną z najczęstszych przyczyn naruszania zakazów w stosunku do gatunków chronionych.
- Drzewa i krzewy same mogą należeć do gatunku objętego ochroną, jak również stanowić siedliska i ostoje zarówno zwierząt, jak i roślin lub grzybów gatunków chronionych.
- Naruszenia zakazów zgłaszane do RDOŚ w Lublinie dotyczą w przeważającej większości gatunków ptaków, dla których drzewa i krzewy stanowią miejsca przebywania, w tym odpoczynku, żerowania i lęgu.

NARUSZANIE ZAKAZÓW W STOSUNKU DO GATUNKÓW ZWIERZĄT - WYCINKA DRZEW I KRZEWÓW

- Wycinka drzew i krzewów może naruszać w szczególności zakazy:
 - niszczenia siedlisk i ostoi zwierząt, roślin lub grzybów,
 - niszczenia lub uszkodzania gniazd i schronień zwierząt, głównie ptaków,
 - niszczenia jaj ptaków i zabijania piskląt,
 - niszczenia form rozwojowych zwierząt, w tym bezkręgowców.

NARUSZANIE ZAKAZÓW W STOSUNKU DO GATUNKÓW ZWIERZĄT - TERMOMODERNIZACJA BUDYNKÓW

- Modernizacja i przebudowa budynków, obejmująca m.in. ocieplenie ścian zewnętrznych i stropodachów jest często przyczyną naruszania zakazów w stosunku do gatunków chronionych.
- Naruszenia zakazów zgłaszane do RDOŚ w Lublinie dotyczą ptaków i nietoperzy - wiele gatunków tych zwierząt przystosowało się do życia w miastach, wykorzystując zabudowę jako miejsca schronienia, lęgu lub rozrodu.
- W obrębie budynków spotykane są m.in. jerzyk , oknówka, kawka, wróbel, mazurek, kopciuszek, pójdzka, płomykówka oraz mroczek posrebrzany, gacek brunatny, gacek szary, nocek duży.

NARUSZANIE ZAKAZÓW W STOSUNKU DO GATUNKÓW ZWIERZĄT - TERMOMODERNIZACJA BUDYNKÓW

- Podczas termomodernizacji obiektów, w wyniku zamykania otworów wentylacyjnych i uszczelniania ścian oraz stropodachów, może dochodzić do naruszenia następujących zakazów:
 - zabijania zwierząt (w wyniku zamurowywania lub zamykania żywych osobników w szczelinach lub otworach wentylacyjnych),
 - niszczenia siedlisk będących obszarem rozrodu, wychowu młodych lub odpoczynku zwierząt,
 - niszczenia gniazd i schronień,
 - niszczenia jaj i postaci młodocianych,
 - uniemożliwiania dostępu do schronień

NARUSZANIE ZAKAZÓW W STOSUNKU DO GATUNKÓW ZWIERZĄT UZNAWANYCH ZA KONFLIKTOWE

- Niektóre spośród gatunków objętych ochroną należą do tzw. **gatunków konfliktowych**, co oznacza, że ich obecność i działalność wpływa negatywnie na człowieka – powodują wymierne szkody materialne lub zagrożenie sanitarne.
- Do gatunków konfliktowych na terenie województwa lubelskiego należą m.in. bóbr europejski, wydra, czapla siwa, kormoran, gawron, gołąb miejski, bocian biały

NARUSZANIE ZAKAZÓW W STOSUNKU DO GATUNKÓW ZWIERZĄT UZNAWANYCH ZA KONFLIKTOWE

- **Bóbr europejski** poprzez swoje umiejętności do przekształcania środowiska generuje szkody:
 - w wyniku budowy tam i podtapiania gruntów – głównie szkody w rolnictwie i leśnictwie,
 - w wyniku kopania nor – głównie szkody w gospodarce rybackiej spowodowane niszczeniem grobli stawowych
 - w wyniku ścinania drzew i krzewów na pokarm oraz jako budulec tam i żeremi – głównie w gospodarstwach rolnych i leśnych.
- ➡ Ze względu na negatywne postrzeganie bobra, bardzo często dochodzi do naruszenia zakazu niszczenia tam, żeremi i nor bobrów, rzadziej zabijania tych zwierząt.

NARUSZANIE ZAKAZÓW W STOSUNKU DO GATUNKÓW ZWIERZĄT UZNAWANYCH ZA KONFLIKTOWE

- **Wydra, czapla siwa, kormoran** generują szkody w gospodarce rybackiej poprzez zjadanie znacznych ilości ryb hodowlanych.

Często dochodzi do naruszenia zakazu umyślnego płoszenia lub niepokojenia oraz zabijania tych zwierząt w celu ograniczenia szkód.

Należy pamiętać, że zakaz płoszenia lub niepokojenia zwierząt nie jest obligatoryjny i nie dotyczy wszystkich gatunków zwierząt. Dla większości ptaków obowiązuje w miejscach noclegu, w okresie lęgowym w miejscach rozrodu lub wychowu młodych oraz w miejscach żerowania ptaków migrujących lub zimujących, przy czym w ostatnim przypadku nie dotyczy czapli siwej i kormorana w obrębach hodowlanych.

NARUSZANIE ZAKAZÓW W STOSUNKU DO GATUNKÓW ZWIERZĄT UZNAWANYCH ZA KONFLIKTOWE

- **Gołąb miejski i gawron** są negatywnie postrzegane przez człowieka ze względu na zagrożenie sanitarne związane z obecnością dużych kolonii tych ptaków w budynkach (gołębie) lub na obszarach zieleni publicznej (gawrony).

Podejmowane są działania w celu likwidacji kolonii tych ptaków w miejscach niepożądanych, a tym samym do naruszenia zakazu umyślnego płoszenia lub niepokojenia, niszczenia siedlisk, niszczenia gniazd i jaj, zabijania piskląt oraz osobników dorosłych.

Należy pamiętać, że obowiązuje ustawowe odstępstwo od zakazu usuwania gniazd ptasich z obiektów budowlanych lub terenów zieleni, w terminie od dnia 16 października do końca lutego, jeżeli wymagają tego względy bezpieczeństwa lub sanitarne, natomiast większość zakazów wobec gołębia miejskiego obowiązuje tylko w momencie obecności piskląt w gnieździe.

NARUSZANIE ZAKAZÓW W STOSUNKU DO GATUNKÓW ZWIERZĄT UZNAWANYCH ZA KONFLIKTOWE

- **Bocian biały** na terenie kraju zakłada gniazda niemal wyłącznie w osiedlach ludzkich na obiektach i konstrukcjach wybudowanych przez człowieka, takich jak słupy elektroenergetyczne oraz dachy budynków.
- Ze zgłoszeń wpływających do RDOŚ w Lublinie wynika, że na terenie woj. lubelskiego coraz częściej pojawia się problem związany z „nieodpowiednią” lokalizacją gniazda bociana białego.
- Powoduje to naruszenie zakazu usuwania gniazd tych ptaków w wyniku nadinterpretacji odstępstwa ustawowego, według którego gniazdo można usunąć ze względów sanitarnych lub bezpieczeństwa, w terminie od dnia 16 października do końca lutego.

Dwutorowa możliwość naruszenia zakazów w stosunku do gatunków chronionych

ALGORYTM POSTĘPOWANIA W CELU STWIERDZENIA MOŻLIWOŚCI NARUSZENIA ZAKAZÓW W STOSUNKU DO GATUNKÓW CHRONIONYCH

Potwierdzenie, że zdarzenie dotyczy gatunku chronionego

Sprawdzenie, czy obowiązuje odstępstwo wynikające z ustawy
o ochronie przyrody

Sprawdzenie, czy była wydana decyzja właściwego organu zezwalająca
na realizację danej czynności wobec gatunku chronionego

Jeśli było wydane zezwolenie, sprawdzenie zakresu prowadzonych
działań z zakresem decyzji derogacyjnej (rozstrzygnięciem decyzji)

Sprawdzenie, czy działania wykonywane są zgodnie z ustalonymi
w decyzji warunkami

PRZEPISY KARNE

„Kto bez zezwolenia lub wbrew jego warunkom narusza zakazy w stosunku do roślin, zwierząt lub grzybów objętych ochroną gatunkową podlega karze aresztu lub grzywny” – art. 131 pkt 14 ustawy o ochronie przyrody

„Kto powoduje zniszczenie w świecie roślinnym lub zwierzęcym w znacznych rozmiarach podlega karze pozbawienia wolności od 3 miesięcy do lat 5”
– art. 181 § 1 Kodeksu karnego

„Jeżeli sprawca czynu określonego w § 1 działa nieumyślnie, podlega grzywnie, karze ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności do lat 2” – art. 181 § 4 Kodeksu karnego

PRZEPISY KARNE

„Kto niezależnie od miejsca czynu niszczy albo uszkadza rośliny lub zwierzęta pozostające pod ochroną gatunkową powodując istotną szkodę, podlega grzywnie, karze ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności do lat 2”
- art. 181 § 3 Kodeksu karnego

„Jeżeli sprawca czynu określonego w § 3 działa nieumyślnie, podlega grzywnie albo karze ograniczenia wolności” – art. 181 § 5 Kodeksu karnego

DZIĘKUJĘ ZA UWAGĘ

W prezentacji wykorzystano fotografie z archiwum RDOŚ w Lublinie, Marty Olszewskiej, Małgorzaty Polkowskiej, Moniki Prasowskiej, Rafała Łopuckiego, Sylwestra Aftyki, Rafała Sieka, Piotra Chmielewskiego, Klubu Przyrodników .

